

Kérdések a vidék fejleszthetősége kapcsán

Dr. Németh Nándor

Pannon.Elemző Iroda – Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Pannon.Elemző Iroda ☐ 7227 Gyulaj, Dózsa u. 45. ☐ <http://pannonelemzo.hu>

Postacím: 8640 Fonyód, Rózsa u. 30. ☐ Tel.: +3630/816-4282 ☐ e-mail: info@pannonelemzo.hu

Kérdések

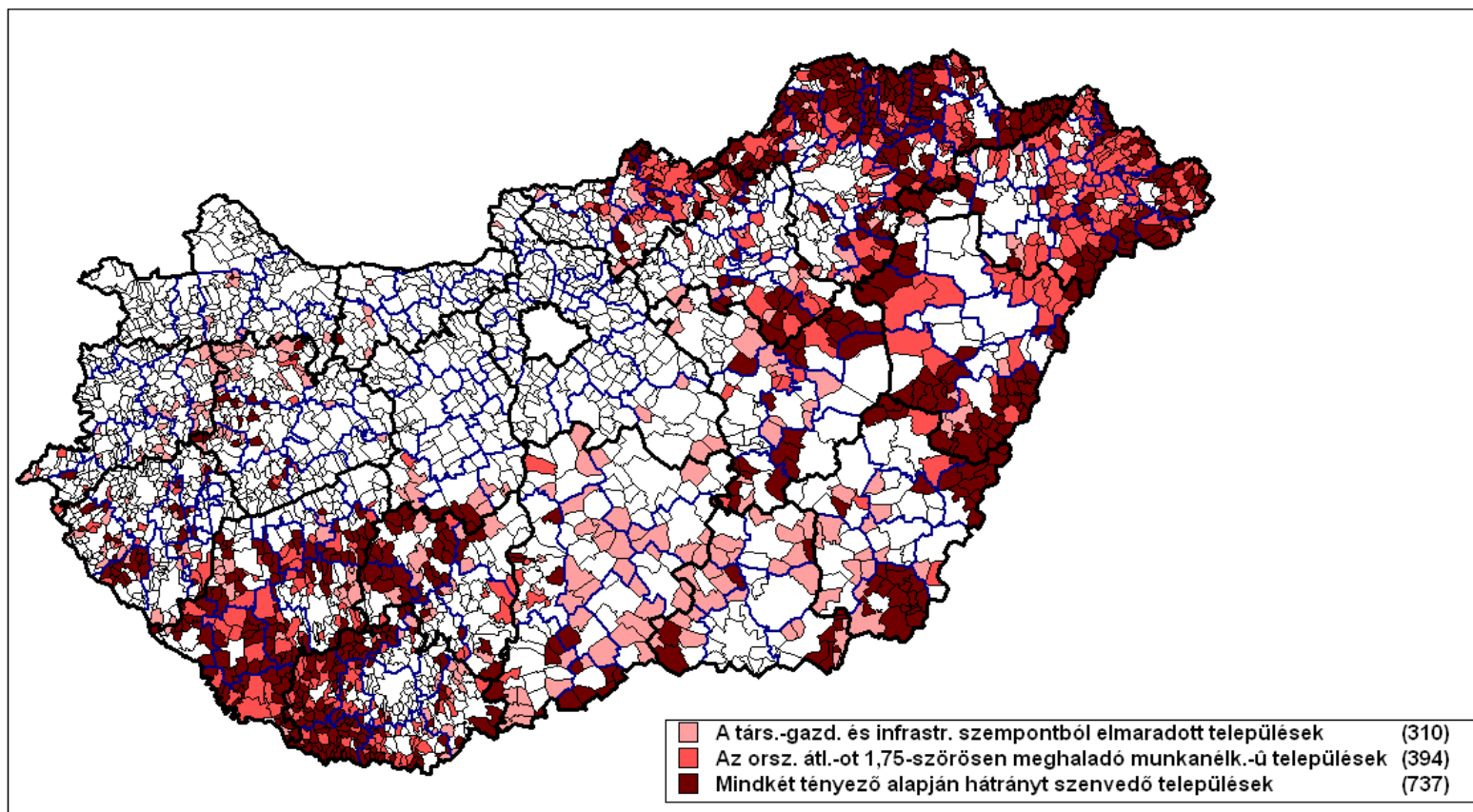
A szociális földprogramok révén két évtizede vannak törekvések arra, hogy hátrányos helyzetű, szegénységben élő családok is megműveljék a kertjüket, és legalább háztájiban elkezdjenek gazdálkodni. Egyéb forrásokból is zajlik vetőmag- és kisállat-osztás. A korlátozott eredmények láttán nem kellene-e átértelmezni az alkalmazott módszertant?

A Start-munka program a korábbiaknál jóval több eszközt adott az önkormányzatok kezébe, hogy közösségi mezőgazdasági termelést indítsanak be a falvakban. A szabályozás azonban igen nagy terhet ró az önkormányzatokra, sok polgármester „téesz-elnöknek” érzi magát.

Hangzatos politikai szlogen a helyi termékek előállítására, a helyi piacra termelés, és már-már elvárás lesz szociális szövetkezetek alapítása és működtetése. Ám hogy személyében kiktől és milyen helyi rendszerektől várhatjuk ezt el, arról keveset tudunk.

Az EU-források felhasználása a mai rendszerben már nem elég hatékony, látszik egy sor metódus, amin változtatni kellene és lehetne is a 2014-2020-as időszakban.

Hátrányos helyzetű településeink

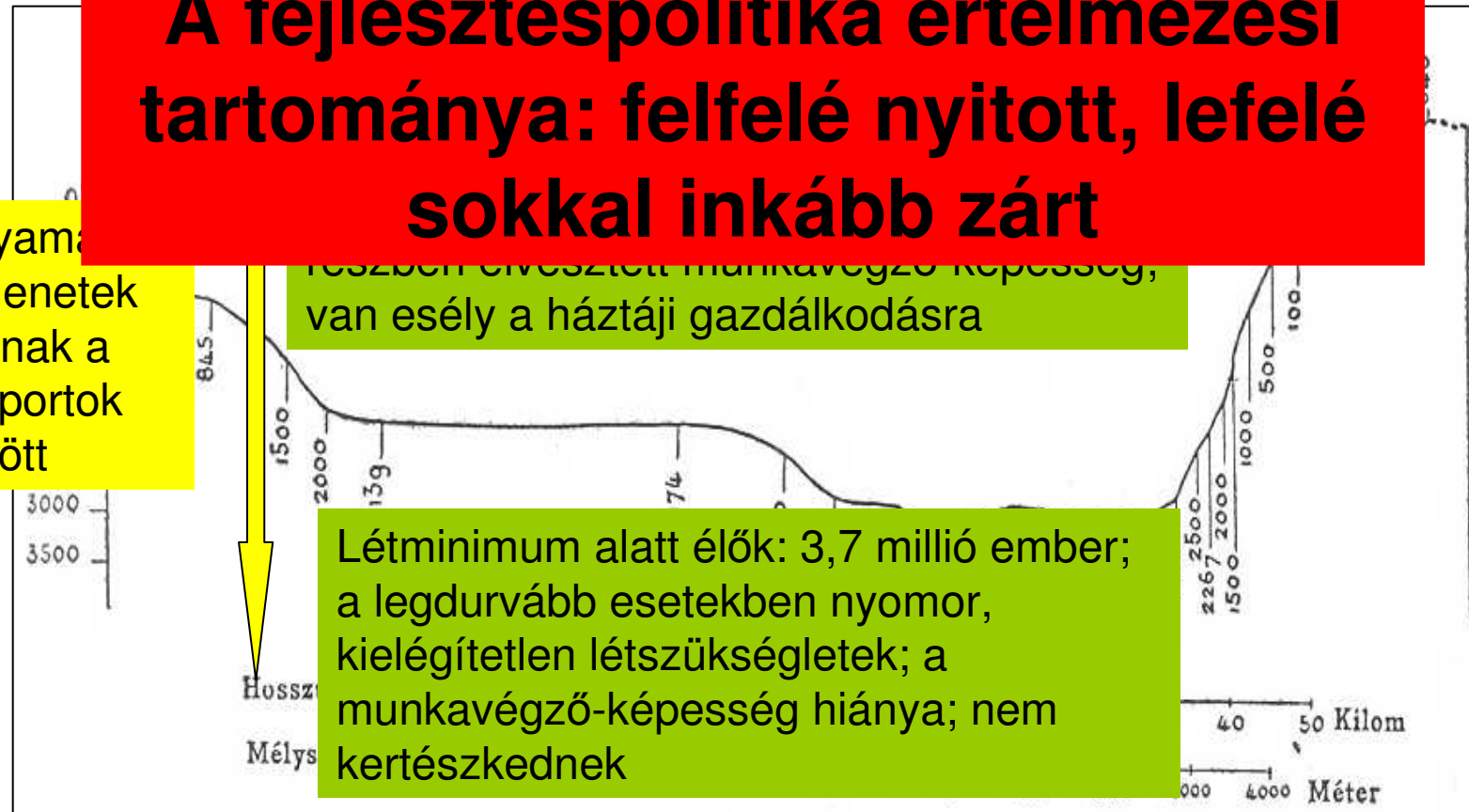
Ki a felszínen, ki alatta...

A fejlesztéspolitika értelmezési tartománya: felfelé nyitott, lefelé sokkal inkább zárt

Folyamatosan átmenetek vannak a csoportok között

Részben elvesztett munkavégző képesség, van esély a háztáji gazdálkodásra

Létminimum alatt élők: 3,7 millió ember; a legdurvább esetekben nyomor, kielégítetlen létszükségletek; a munkavégző-képesség hiánya; nem kertészkednek

Közmunka-programok résztvevői

átlagosan alacsony
jövedelem

nem versenyképes
iskolázottság

még javítandó
munkavégző-
képesség

társadalmi
integráltság

Itt már **van esély pl. szociális szervezet működtetésére**, kiválaszthatók
munka-irányítók a közfoglalkoztatottak közül.

„tisztos” szegénység

aluliskolázottság

gyenge
munkavégző-
képesség

a társadalmi
integráció jelei
mutakoznak

A munkavégző-képesség ezen a szinten sem teljes, itt is aktív szociális
segítő munkára és közösségfejlesztésre van szükség, és **évtizedes
programokban** kell segíteni a társadalmi integrációt

melegszegegyesség
(nyomor)

aluliskolázottság

munkavégző-
képesség

képesség,
„társadalmon-
kivüliség”

Ezen a szinten **a közfoglalkoztatás a szociális munka eszköze**, a
társadalmi integráció útja, és nem a termelési eredményekről szól.

A hatásos eszköz a **JELENLÉT**en alapuló segítő munka lehet. A termelőeszközök kiosztása önmagában semmit sem jelent; a velünk együtt dolgozó családokat és lakókörnyezetüket fel kell készíteni egy újfajta életmódra.

Teljes tévedés, hogy aki falun él, az rendelkezik a paraszti hagyományokkal és termelési kultúrával; különösen a cigányság esetében ez gyökeresen nem így van.

Aktív, „utcai” szociális munka nélkül nem lehet tartós eredményt elérni, ugyanakkor gondoskodni kell a termelőeszközökről a föld megműveléséhez és a kisállat-tartáshoz egyaránt.

Évtizedes távlatban érhetők csak el átfogó eredmények, hiszen a kultúrát magát kell megváltoztatni és megerősíteni. Közben folyamatosan tartani kell a lelket az emberekben, amihez **Jelenlét, kísérés, nyomon-követés** kell.

Egy falu – egy program: a falvak egyenként fejleszthetők.

Start-munka

Differenciálni kell az eszközöket (és talán a béreket is) a szerint, hogy hol milyen társadalmi csoportok vesznek részt a közfoglalkoztatásban.

Átalakul a polgármesteri funkció, hangsúlyosan megjelenik esetükben a termelés-irányítás, termelés-szervezés: ha ez állandó stratégia marad, akkor egyrészt nyíltan kommunikálni kell ezt a döntést, másrészt fel kell készíteni a polgármestereket a feladatra, hiszen nem mindegyikük képes mezőgazdasági termelést folytatni és irányítani.

Munkavezetőkre viszont minden körülmények között szükség van, egy 100 fős vállalkozást sem a tulajdonos vezet egyszemélyben, sőt. Ehhez differenciált bérekre és hosszú távú, többéves szerződésekre van szükség, hogy a termelést irányító szakemberek folyamatos fejlesztésben tudjanak gondolkodni. A mezőgazdaság alapvetően nem egyéves ciklusokban működik, legalábbis a kézimunka-igényes ágazatokban nem.

Nehéz körülmények között mindenképpen gondoskodni kell szociális munkáról.
A termelési elvárásokat pedig a résztvevők állapotához kell igazítani.

Helyi termékek, szociális szövetkezetek

A helyi termékek előállításának rendszere piramis-alakú (Szabadkai Andrea gondolata nyomán): csak széles alapokról nőhetnek ki minőségi termékek és minőségi termelők, máskülönben ők mindig kívülállók maradnak, idegenek lesznek magától a helytől.

Az első lépés a hátrányos helyzetű, vagy akár gettósodó falvakban az egyéni/családi szükségletek kielégítése: enni kell adni a családnak. A legtöbb esetben ennek elérése is évekig tartó komoly segítő munkát igényel.

A második lépés lehet a közkonyha ellátása, egy védett piacra való termelés. Mindkét lépést nagyon erősen tudja támogatni a közösségi gazdálkodás bevezetése: közös földön, közös szervezésben és irányításban, tanító- jelleggel. Nagyon kell figyelni arra, hogy a gyerekek már ezt a kultúrát tegyék magukévá.

És csak ezt követően gondolkodhat egy közösség piacra való termelésben, illetve ezen a ponton tudnak kiválasztódni tehetségesebb termelők. Szociális szövetkezetet is csak olyan emberekből lehet – fenntartható, működőképes módon – alakítani, akik már maguk is termelők, és visszanyerték munkavégző-képességük nagy részét.

A mezőgazdaság és az agrárvállalkozók gondolkodásának strukturális átalakítása nélkül nem érhető el tartós (foglalkoztatási) eredmény.

Fejlesztéspolitikai kihívások

Társadalmi értelemben hatékony területi koordinációra van szükség a problémák komplex kezeléséhez. Többrétegű beavatkozási kényszer tapasztalható:

A megcélzott falvak intézményei gyengék, a helyi humánerőforrás a legtöbb esetben nem elégséges ahhoz, hogy hosszú távú és komplex, társadalmi és gazdasági kérdéseket egyaránt rendszer-szinten kezelő beavatkozásokat levezényeljen. Ehhez megyei szintű szaktanácsadásra és szakmai koordinációra feltétlenül szükség van.

A komplex fejlesztés megköveteli azt is, hogy amely településen helyi gazdaságfejlesztés indul el, ott **a közszolgáltatások elérését is a magas szinten biztosítsuk**, hiszen semmiféle helyi gazdaságfejlesztés nem tartható fenn pl. jó oktatás és hatékony egészségügyi ellátás nélkül, ami a leghátrányosabb helyzetű, mélyszegénységben élő lakosokat is ugyanolyan eséllyel éri el, mint a többieket. Ebben, úgy tűnik, a megyék szerepe megkerülhetetlen lesz.

A gyakorlati, tényleges vidékfejlesztés integráns eszköze ma már a szociális munka, és ehhez kapcsolódóan a közösségfejlesztés. A közfoglalkoztatást is e rendszer részeként kell megszervezni, vagyis helyi gazdaságfejlesztést kell végezni szociális munkával és közösségfejlesztéssel támogatva. Ez olyannyira új szemlélet a legtöbb helyen, ami magától, csak a polgármesterekre bízva nem fog **generálisan** működni, így a megyei koordináció jelentős szerepet játszhat ebben is.

Köszönöm a figyelmet!

Németh Nándor

nemeth.nandor@maltai.hu

nemeth.nandor@pannonelemzo.hu

+36-30/376-7206